

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MAŠA MAJCEN

**Ženske glagolske dvojinske oblike v 6. razredu osnovne
šole**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MAŠA MAJCEN

**Ženske glagolske dvojinske oblike v 6. razredu osnovne
šole**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Saška Štumberger

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika – dvodisciplinarni

Ljubljana, 2016

*Zahvala gre mentorici doc. dr. Saški Štumberger za pomoč in podporo pri izdelavi
diplomskega dela, družini za vso podporo med študijem ter Evi in Ajdi za vse skupne trenutke
med študijem.*

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 25. avgusta 2016

Maša Majcen

Izvleček

Ženske glagolske dvojinske oblike v 6. razredu osnovne šole

Ženska glagolska dvojina je ena izmed posebnosti slovenskega knjižnega jezika. V današnjem času pa se njena zborna oblika vse prevečkrat izgublja, uporabniki jezika namreč uporabljajo njeno pogovorno različico. Namesto končnic *-va, -ta, -ta* v sedanjiku in deležniških oblik *-li, -li, -li* v pretekliku in prihodnjiku se uporabljajo glagoli s končnicami *-vi, -ti, -ti, -ve, -te, -te* v sedanjiku in deležniške oblike *-le, -le, -le* v pretekliku in prihodnjiku. Najučinkovitejši način za izobrazbo uporabnikov slovenskega jezika je poučevanje najmlajših, tj. otrok v osnovni šoli. Opravljena je bila raziskava pri učencih šestega razreda osnovne šole, s katero sta bila preverjena poznavanje in raba ženskih glagolskih dvojinskih oblik. Rezultati so potrdili teze, ki so se nanašale na nepoznavanje ženske glagolske dvojine pri učencih šestega razreda osnovne šole.

Ključne besede: ženska glagolska dvojina, osnovna šola, učenci šestega razreda, raziskava.

Abstract

Female dual verb forms in 6th grade of elementary school

Female dual verb form is one of the peculiarities of Slovenian language. However, nowadays its official form is losing popularity, as more and more people use its unofficial form. Instead of extensions *-va, -ta, -ta* in present and *-li, -li, -li* in past in future tenses, verbs with extensions *-vi, -ti, -ti, -ve, -te, -te* in present and *-le, -le, -le* in past and future tenses are more commonly used. The most effective way of improving the knowledge of language in population is by educating children in elementary school. In this thesis we perform a study on pupils of 6th grade, evaluating the theoretical and practical knowledge of formal female dual verb forms. Results of the study have confirmed our assumptions, that a majority of the pupils in 6th grade lack the knowledge of formal female dual verb forms.

Key words: female dual verb forms, elementary school, 6th grade pupils, study.

Kazalo

1 Uvod	1
2 Zgodovinski oris.....	2
3 Didaktika slovenščine	4
4 Anketa	5
5 Učni načrt	6
6 Učna gradiva	6
7 Teze.....	7
8 Analiza.....	8
8.1 Prva naloga	8
8.2 Druga naloga.....	10
8.3 Tretja naloga	12
8.4 Četrta naloga.....	14
8.5 Peta naloga	15
9 Rezultati ankete	17
10 Povzetek.....	20
11 Priloge	22
11.1 Soglasje staršev	22
11.2 Test	22
12 Literatura	25

1 Uvod

Slovenski jezik pozna poleg slovničnih kategorij ednine in množine tudi dvojino. O številu Jože Toporišič v svoji slovnici iz leta 2000 (prva izdaja leta 1976) v poglavju *Oblikoslovje* zapiše (271): »To je s končnicami izrazljiva količina za vrednosti ena, dve ter tri ali več pri samostalniških in nekaterih povedkovniških besedah, na drug način tudi pri osebnih glagolskih oblikah. /.../ Števila ima slovenščina tri; njihova imena so ednina ali singular, dvojina ali dual in množina ali plural. /.../ Ednina se nanaša na vrednost »ena«, dvojina na »dva« (oz. »ena« in »ena«), množina pa na vrednost več kot dva (oz. več kot ena in ena)«.

Z dvojino se v svojem članku *Slovenska dvojina in jezikovne plasti* ukvarja tudi Franc Jakopin (1966), ki ob primerih *Te dve hruške še nista zrele* in *Včeraj nismo mogle prit* zapiše, da takšne oblike ne motijo niti pri »višjem« pogovornem jeziku (102), kar mogoče res drži, vendar se moramo zavedati tveganja, ki ga takšna raba prinaša. V današnjem času namreč vse pogostejše prihaja do spoznanja, da uporabniki slovenskega jezika preprosto ne poznajo oziroma ne znajo pravilno uporabljati ženske dvojine v zbornem jeziku. Pogovorne različice so se namreč tako močno zasidrale v glave ljudstva, da zbornih sploh ne poznajo več. Kaj o zbornem in pogovornem jeziku pravi Toporišič v svoji slovnici? »Nosilec zbornega jezika je jezikovno šolani človek. /.../ Zborni jezik je torej na Slovenskem predvsem in najprej pisani jezik. /.../ Govorijo ga posebno v šolah učitelji in učenci vseh stopenj pred formalni zborom, tj. pred razredom ali drugačnim poslušalstvom« (2000: 15). Pogovorni jezik je v nadaljevanju razdeljen na knjižnopogovorni in neknjižnopogovorni jezik. Oba se pojavljata pri neuradnem, pogosto tudi pri zasebnem občevarju; navadno se govorita, večinoma brez vnaprej pripravljene predloge (16). V sklopu knjižnopogovornega jezika so našteje njegove značilnosti, kjer ženska dvojina ni omenjena. Pojavi pa se pri značilnostih neknjižnega pogovornega jezika, ki rade vdirajo v knjižnopogovornega. Omenjena je v sklopu oblikoslovnih značilnosti (20): »V imenovalniku dvojine ženskega spola je običajna dvojinška končnica *-e* namesto *-i* (*sva hodile*).«

Stroka se je prehitro zadovoljila z oznako pogovorna različica slovenskega jezika in tako dopustila počasno, a gotovo umiranje slovenske ženske dvojine. Rešitev je preprosta. Ljudstvo poučiti o pravilni (knjižni) rabi ženske dvojine. Odgovornost tako pripada vsem učiteljem slovenščine oziroma vsem, ki se na kakršenkoli način ukvarjajo s poučevanjem slovenskega knjižnega jezika.

Do kakršnihkoli zaključkov pa ne bomo prišli brez predhodno opravljenih raziskav. Na tem mestu bo opravljena raziskava o poznavanju in rabi slovenske glagolske dvojine pri učencih šestega razreda osnovne šole na šoli v osrednji Sloveniji. Prav otroci v prvih letih šolanja so namreč najbolj dovzetni za nova znanja in spoznanja, ki jih v prihodnosti ne pozabijo in jih s pridom uporabljajo. Z raziskavo bo potrjeno oziroma zavrženo predvidevanje, da šestošolci ne poznajo in ne uporabljajo zbornih oblik ženske glagolske dvojine. Pregledana bosta učni načrt in gradivo, ki ga učenci uporabljajo pri pouku slovenskega jezika. Raziskava bo temeljila na testu, ki ga bodo učenci reševali pri pouku slovenščine. Anketni vprašalnik oziroma test bo torej temeljil na poznavanju in rabi ženske glagolske dvojine, podrobnosti pa bodo predstavljene v nadaljevanju.

Pred glavnim delom diplomskega dela, torej pred anketnim vprašalnikom oziroma testom in njegovo analizo, bo predstavljen zgodovinski oris slovenske glagolske dvojine, kjer bo največji poudarek na normiranju ženske glagolske dvojine v enajstih slovnicaх slovenskega knjižnega jezika. V nadaljevanju bo nekaj besed namenjenih tudi didaktiki slovenskega knjižnega jezika v osnovnih šolah, poudarek pa bo seveda na poučevanju ženske glagolske dvojine. Teorijo bomo zaključili z besedami Rudija Lešnika, ki se je v svojem delu *Osnove pedagogike* med drugim posvetil tehnikam pedagoškega raziskovanja, v sklopu katerega je predstavil anketno tehniko in izzive, povezane s tem.

Sledila bo predstavitev anketnega vprašalnika oziroma testa in analiza le-tega, ki predstavlja jedro diplomskega dela.

2 Zgodovinski oris

Kot piše Aleksandra Derganc, je dvojina obstajala že v starejših obdobjih slovanskih jezikov, vendar je kot živa slovnična kategorija izginila iz vseh slovanskih jezikov razen iz slovenščine in gornje in dolnje lužiške srbščine, pri čemer je pri ostalih zapustila bolj ali manj opazne sledove (Derganc 2006: 65).

Tjaša Jakop v svojem članku *Razlikovanje glagolskih oblik po spolu v sedanjiku dvojine greve* ugotavlja, da najdemo posebne ženske oblike na *-ve* in *-te* že v besedilih in knjigah protestantskih piscev 16. stoletja; na primer Trubar (1557): *duei bote mleili*. V 17. in 18. stoletju je v sedanjiku prevladala moška oblika na *-a*, v 19. in na začetku 20. stoletja pa so se za ženski spol pri nekaterih spet pojavile posebne oblike na *-ve* ali *-vi*. Na primer v Linhartovi

komediji *Veseli dan ali Matiček se ženi* (1840): *sve, pojdive, bove, pridete* (Jakop 2007: 601–602). Žensko dvojino je v svojih delih uporabljal tudi France Prešeren. Držal se je takratne norme na *-i* in *-e*, Jakopin trdi, da so mu bile oblike na *-e* bolj domače, oblike na *-i* bolj knjižne. Za eno ali drugo obliko pa se je odločal tudi zaradi verza, na primer: *Dve sestri videle so zmoti vdane oči, Neumnost in ubožnost sta sestre, Dve ročici lepe, in; Dve sami sta zmotili, I dve sami zapeljali / mi zvezdi umno glavo* (Jakopin 1966: 103).

Različne slovenske slovnice nam ponujajo različne primere za ženske dvojninske oblike:

- Bohorič (1584: 128, 132, 133, 138): *delale, sve, sve bile, bodeve, sekave*;
- Pohlin (1768: 62, 63, 69, 70, 71): *sta dalle, bosta dalle, sta lubile, bosta lubile*;
- Kopitar (1809: 371): *vuzhile, motile, jedle, vrele, grisle, igrate, delate*;
- Vodnik (1811: 91, 92, 96,): *svi, sti, sti, bodeti, gibati, ganeti, goniti* (3. oseba);
- Metelko (1825: 263, 264, 265): *sve, delave, igrave, grizeve, jeve*;
- Janežič (1863: 80, 81, 82, 83): *sve, sve bile, bove, delave, delate, ljubive, sve delate*;
- Levstik (1866: 109, 118): *gredevi, gredeti, delavi, delati* (3. oseba);
- Šuman (1881: 126, 127): *gresti, tečeti, trgati, mečeti, nagajati* (3. oseba);
- Breznik (1916: 118): *delave, delate*;
- Bajec, Kolarič, Rupel, Šolar (1956: 180): »V sed. oblike za vse spole na *-va, -ta, -ta*, vendar se ponekod govore in včasih tudi pišejo za ženski in srednji spol oblike *-ve, -te, -te*.«
- Toporišič (2000: 369): v sed. za vse spole *-va, -ta, -ta*.

Po pregledu enajstih slovnice slovenskega knjižnega jezika ugotovimo, da se je normiranje ženske glagolske dvojine skozi čas vseskozi spreminjalo. V prvi slovenski slovnici (1584), sicer napisani v latinskem jeziku, se za žensko dvojino pri deležniku pojavljajo oblike na *-e* (*delale*). Ta oblika je ostala predpisana vse do leta 1811, ko je Vodnik v svojem delu za 3. osebo sedanjika uporabil oblike na *-ti*. (*gibati*). Metelko in Janežič sta nato za 1. osebo sedanjika zopet uporabila oblike na *-e* (*igrave, delave*), Levstik in Šuman sta v svojih slovnica zapisala končnici na *-i* (*delavi, tečeti*), Breznik (1916) zopet na *-e* (*delave*), preskok se je zgodil leta 1956, ko so bile za vse spole predpisane sedanjiške končnice *-va, -ta, -ta*, končnice *-ve, -te, -te* so pri ženskem in srednjem spolu ostale dovoljene, predpis so utemeljili s trditvijo, da se ponekod takšne oblike še vedno govorijo, včasih tudi pišejo. Slednjo utemeljitev Jakopin označi za nesprejemljivo, saj se ponekod govorijo tudi končnice *-vi, -ti, -*

ti (Jakopin 1966: 101). S Toporišičevo slovnico leta 1976 se za vse sedanjiške glagolske oblike uzakonijo samo končnice *-va*, *-ta*, *-ta*.

Pri pregledu slovnice pridemo tudi do ugotovitve, da so starejše slovnice glagolu posvetile več prostora, pravilom pa so bili dodani številni zgledi. Kopitarjeva slovnica iz leta 1809 ima na primer glagolu posvečenih 66 strani, Toporišičeva iz leta 2000 (prva izdaja leta 1976) pa 61. Če imamo v starejših slovnica jasno prikazane primere za oblike glagola v vseh spolih in številih, nam najnovejša slovnica ponudi le končnice glagolov v sedanjiku. V kasnejših poglavjih, ko je govora o pretekliku in prihodnjiku, pa je ženska dvojina, kar se primerov tiče, celo izpuščena. Tako si lahko nekdo, ki bi si o glagolu in uporabi le-tega morda želel vedeti več, lahko prebere celo stran o predpretekliku, ki se v današnjem jeziku praktično ne uporablja več, o ženski dvojini, ki predstavlja svojevrstno posebnost med evropskimi jeziki, pa ne izve ničesar oziroma bore malo. Če jemljemo slovensko slovnico za varuha slovenskega knjižnega jezika, bi bilo smotrno pričakovati vsaj stran ali dve o glagolski dvojini. Kako drugače naj bi ljudje sicer vedeli, da se bosta dve ženski sprehajali po ulici, ne sprehajale ali sprehajala?

3 Didaktika slovenščine

Slovar slovenskega knjižnega jezika (v nadaljevanju SSKJ) didaktiko definira kot vedo o poučevanju. Didaktika slovenščine se torej navezuje na poučevanje slovenskega jezika. S tem se je v našem prostoru največ ukvarjal France Žagar, ki nam v svojem delu *Didaktika slovenskega jezika v osnovni šoli*, didaktiko slovenskega jezika definira kot strokovno področje, ki se ukvarja s problemi poučevanja slovenskega jezika na šolah različnih stopenj (Žagar 1996: 11).

Med drugim se je Žagar na kratko ustavil tudi pri glagolski dvojini v nesedanjiku ženskega spola. Pravi, da je pri poučevanju materinščine smiselno vaditi predvsem tiste oblike, pri katerih se pogovorni in knjižni jezik razlikujeta. Predstavi nekaj vrst vadenja. Najbolj enostavno vadenje je po njegovem mnenju tisto, pri katerem učenci v zboru ali kot posamezniki za učiteljem ponavljajo povedi. Težje so vaje z zamenjavami, ko učitelj pripoveduje spodbujevalne besede, učenci pa oblikujejo povedi (npr. *gugati se ... S prijateljico sva se gugali*). Pri prostem zamenjavanju si morajo učenci samostojno izmišljati povedi, v katerih je določena oblika (npr. *Kaj bosta s prijateljico delali v prostem času? Z*

Ireno bova gledali televizijo.) (Žagar 1996: 82–83). Opozori tudi na dejstvo, da včasih učitelj posreduje tehtna jezikoslovna spoznanja, toda učenci nimajo občutka, da je to za vsakdanje sporazumevanje kaj pomembno, in njegovih razglabljanj ne sprejmejo tako, kot bi bilo treba (Žagar 1996: 83–84).

S poučevanjem glagolov in glagolskih oblik se v svoji knjigi *Pravilni in nepravilni glagoli v slovenščini* ukvarja tudi Milan Dolgan. V poglavju *Tvorba glagolskih oblik* opozori, da bi bilo k pregibanju treba vključiti spreminjanje spola. Pri deležniku na *-l* je spreminjanje spola in števila popolnoma samostojno, ker večinoma ni sklanjanja: *delal delala delalo, delala delali delali, delali delale delala* (Dolgan 1998: 85).

4 Anketa

Anketa je po definiciji v SSKJ-ju zbiranje podatkov ali mnenj o določenem vprašanju. Če sledimo napotkom, ki jih v svojih knjigi *Osnove pedagogike* priporoča Rudi Lešnik, naj bo vprašalnik (tj. posebno sredstvo anketne tehnike) kolikor mogoče kratek, primerno privlačen in zanimiv. Vprašanja naj ne vzbujajo čustvene vznemirjenosti in zbežanosti, saj bi to pri anketirancu lahko vodilo do občutka bojazni ali ogroženosti. Vprašanja naj ne bodo dvoumna, ne smejo vzbujati dvomov, izkrivljati odgovorov. Največji problem v anketiranju predstavlja ugotavljanje točnosti in resničnosti odgovorov, saj se lahko zgodi, da anketiranec noče povedati pravega podatka ali pa ne more odgovoriti, ker ne pozna ustreznega besedišča. Vselej je tako zelo pomembno, da so vprašanja postavljena jasno in razumljivo. Treba je preprečiti, da bi bilo izpolnjevanje vprašalnika neresno, površno, ihtavo, saj v tem primeru podatki ne bodo natančni, resnični in znanstveno vredni. Anonimna anketa prikrije osebno odgovornost, kar lahko raziskovalcu prinese iskrenejše odgovore, lahko pa privede do neresnega odnosa do ankete in s tem do neuporabnih odgovorov. Raziskovalec mora vedeti, koga anketira, poznati mora anketirančev jezik, intelektualno in emocionalno doživljanje, izobraževanje ... Paziti mora na terminološko zgradbo vprašalnika, v katerem ne sme biti nerazumljivih besed. Vprašalnik je treba uvajati s primernimi in natančnimi navodili za izpolnjevanje. Pomembno je tudi, da zanimanje in motiviranost med izpolnjevanjem naraščata, kar dosežemo s previdno razporeditvijo vprašanj. Najbolje je začeti z nevtralnimi vprašanji, ki ne bodo povzročila kakšne močnejše čustvene vznemirjenosti. Raziskovalec naj upošteva tudi dnevni čas anketiranja, saj ni vseeno, če anketiramo po utrudljivem delu ali

spočitega anketiranca. Pomembno je tudi okolje, kjer se izvaja anketa. Včasih vplivajo na odgovore celo vreme ali estetski videz prostora in vprašalnika (Lešnik 1976: 85–88).

5 Učni načrt

Obstoječi učni načrt je leta 2011 izdalo Ministrstvo za šolstvo in šport (danes Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport). Pripravila ga je *Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za slovenščino*.

Slovenščino kot materni jezik opredelijo za ključni splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli. Pri urah slovenščine naj bi se učenci usposabljali za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, razvijali zavest o pomenu materinščine in slovenščine, o slovenščini kot državnem in uradnem jeziku, o njenem položaju v Evropski uniji in njeni izrazni razvitosti na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

Šesti razred je uvrščen v drugo vzgojno-izobraževalno obdobje, v katerega spadata še četrti in peti razred, in v sklopu katerega je predvidenih 175 ur letno.

Glede na učni načrt, naj bi bili učenci šestega razreda osnovne šole sposobni v besedilih prepoznati in odpraviti slovnične napake ter tvoriti in spregati glagolske časovne oblike, za kar so bili naprošeni v anketnem vprašalniku, ki so ga izpolnjevali. Učni načrt sicer posebej ne omenja ženskih dvojinskih oblik.

6 Učna gradiva

Učenci pri pouku slovenščine uporabljajo samostojni delovni zvezek *Od glasov do knjižnih svetov 6* založbe Rokus Klett. Delovni zvezek ima 194 strani in je razdeljen na dva dela. Prvi del je namenjen slovnici (strani od 1 do 94), drugi pa književnosti (strani od 93 do 194). Glagolu v slovničnem delu pripada 10 strani (od 21 do 31); poglavje pa je razdeljeno na tri podpoglavja, *Glagolska oseba*, *Glagolski čas* ter *Nedoločnik in namenilnik*. Na začetku učbenika so ponujeni kratki povzetki poglavji z najpomembnejšimi podatki. V razpredelnici imamo tako pri glagolu ponujene primere za glagol *biti*, ki pa se nanašajo samo na moški spol. Drugače je pri samem poglavju o glagolu, tu so namreč ponujene razpredelnice,

namenjene spreganju glagola *biti* v sedanjiku, razpredelnica pa vsebuje tudi žensko dvojino in zaimke *midve*, *vidve*, *onidve*. Ženska glagolska dvojina se pojavi pri vsega treh nalogah. Prva pri podpoglavju *Glagolska oseba*, kjer se pojavijo glagoli *sva ponudili*, *bosta šli*, *bosta prišli*, druga pri podpoglavju *Nedoločnik in namenilnik*, kjer morajo učenci odkriti napačno obliko glagola in jo popraviti; napisana je napačna oblika *odpravile*, ki naj bi bila popravljena v *odpravili*. Sledi še naloga, v kateri morajo učenci glagolom določati osebo in število, uporabljena sta dvojinska glagola *vidita* in *najdeta*.

7 Teze

1. V sedanjiku bodo namesto glagolskih oblik na *-va*, *-ta*, *-ta* uporabljene *-ve*, *-te*, *-te* in *-vi*, *-ti*, *-ti*.
2. V pretekliku in prihodnjiku bodo namesto deležniških glagolskih oblik na *-li*, *-li*, *-li*, uporabljene oblike na *-le*, *-le* *-le*.
3. Največ napak bo pri deležniških glagolskih oblikah v pretekliku in prihodnjiku.
4. Učenci z višjo zaključeno oceno v prvem polletju bodo na testu dosegali boljše rezultate od tistih z nižjo oceno.
5. Dekleta bodo na testu dosegla boljše rezultate od fantov.

Za anketo oziroma test (v nadaljevanju test) so učenci Osnovne šole Preserje, kjer je bila izvedena raziskava, izvedeli že teden dni pred samim reševanjem, ko jim je učiteljica slovenščine, ki poučuje oba razreda, razdelila soglasja staršev, ki so pri takšni obliki zbiranja podatkov obvezni. Tako učiteljica kot učenci so vedeli le, da bodo šestošolci reševali test s področja slovenske slovnice. Prava narava testa, torej poznavanje in raba ženske glagolske dvojine, jim je bila zaradi točnosti rezultatov zamolčana. Učiteljica bi lahko namreč v želji po boljših rezultatih svojih učencev slednje na test pripravljala z dodatnimi vajami in nalogami, kar bi škodilo rezultatom in analizi testa. Šesti razred obiskuje skupno 42 učencev, 12 jih ni prineslo soglasja staršev, starši enega otroka pa so zavrnilo otrokovo sodelovanje v anketi, kar pomeni, da je test reševalo 29 šestošolcev.

Test so reševali v četrtek, 26. maja 2016. Del učencev (A-razred) je test pisal tretjo (10:10–10:55) šolsko uro, drugi del učencev pa četrto (11:15–12.00). Pred reševanjem so jim bila na kratko predstavljena navodila za izpolnjevanje. Opozorjeni so bili na tri parametre, na katere

so se navezovala prej postavljene teze, leto rojstva, spol in zaključeno oceno pri slovenščini v prvem polletju. Predstavljeni so jim bili tipi nalog (tj. naloga z obkroževanjem, naloga z dopolnjevanjem ...), še enkrat jim je bilo povedano, da je test anonimen in da bodo rezultati uporabljeni samo za potrebe diplomskega dela.

Za reševanje je bilo predvidenih 30 minut, kar se je izkazalo za dovoljšno količino časa, saj so vsi učenci naloge rešili v zadanem času.

Vsem učencem slovenščina predstavlja prvi oziroma materni jezik, torej ni testa reševal nihče, ki mu bi bila slovenščina tuji jezik. Podatek je bil pridobljen po pogovoru z učiteljico.

Zaradi potrditve oziroma zavrnitve zadnjih dveh tez so vse naloge točkovane, testi pa ocenjeni z ocenami od ena do pet, pri čemer ena pomeni najslabšo, pet pa najboljšo oceno.

8 Analiza

8.1 Prva naloga

1. POPRAVITE SLOVNIČNE NAPAKE V SPODNJEM BESEDILU.

Eva in Ajda sta najboljše prijateljice že od malih nog. Spoznali ste se že v vrtcu, kjer sta bila v isti skupini otrok. V šoli, kjer obiskujeta šesti razred, pri vseh predmetih sedita skupaj. Evi je najbolj všeč slovenščina, Ajda pa se najbolj zabava pri Telovadbi, obe pa imata največ težav s matematiko. Skupaj igrata v dramskem krožku in se potita pri odbojki? Že nekaj časa načrtujeta skupni izlet na morje, kamor naj bi odšli z Evinimi starši. Obiskali bodo portorož, Koper in Izolo. Če gre verjeti vremenski napovedi, bo vreme izletnikom zelo naklonjeno in prijateljici upata da se bosta lahko vrgle v vodo in zaplavale v morju. Eva pa si želi obiskati tudi kino na prostem in si ogledati risani film ledeno kraljestvo. To pa Ajda še ne ve, saj jo želi Eva presenetiti za rojstni dan, ki ga praznuje naslednji mesec. Na izlet pa bo potrebno še malo počakat, saj imata obe prijateljici še veliko obveznosti v šoli.

Učenci so v besedilu z enajstimi povedmi popravljali slovnične napake, ki poleg ženske dvojine obsegajo poznavanje in rabo velike začetnice, ločil, predlogov s/z, roditelja in knjižne oblike glagola. Preverja se poznavanje ženske glagolske dvojine za tretjo osebo pri vseh glagolskih časih. Po prebranem učnem načrtu za drugo vzgojno-izobraževalno obdobje v osnovni šoli, ki obsega četrty, peti in šesti razred, je naloga ustrezna za učence šestega razreda, saj načrt obsega poznavanje in rabo besednih vrst, velike začetnice, predlogov s/z, ločil,

sklonov. Kljub ostalim slovničnim napakam bo pozornost pri analizi usmerjena na žensko glagolsko dvojino.

Nalogi je bilo dodeljenih šest točk. Učenec dobi točko za vsak pravilni popravek ženske glagolske dvojine, medtem ko mu nepravilni popravek prinese minus pol točke.

Pravilni popravki:

spoznali ste → spoznali sta	sta bila → sta bili	obiskujeti → obiskujeta
načrtujeti → načrtujeta	vrgle → vrgli	zaplavale → zaplavali

Predvideni napačni popravki:

sta → ste/sti	spoznali ste → spoznale ste/sti	sedita → sedite/sediti
imata → imate/imati	igrata → igrate/igrati	potita → potite/potiti
odšli → odšle	upata → upate/upati	

Pričakovanja:

Pri prvi nalogi je pričakovanih največ napak, saj učenci ne bodo posebno opozorjeni na žensko glagolsko dvojino, navodilo se bo namreč nanašalo le na slovnične napake. Tako bodo učenci veliko bolj pozorni na le bolj očitne napake, kot sta velika začetnica in predlogi. Pričakovano je, da učenci ne bodo pravilno popravili vseh glagolov, nekatere pa bodo popravili narobe (pravilno obliko bodo zapisali napačno). Najmanj napak je pričakovati pri glagolih v sedanjiku, največ pa v pretekliku in prihodnjiku (pri deležniku bodo namesto oblik na *-li* uporabljali oblike na *-le*).

Rezultati:

Pozornost je usmerjena samo na ženske glagolske oblike, ostale slovnične napake so pri analizi ostale zanemarjene, omenimo naj le nepoznavanje uporabe rodilnika pri zanikanju; en učenec od devetindvajsetih je namreč popravil napačno uporabo rodilnika. Šest učencev je pravilno popravilo vseh šest napačno uporabljenih glagolskih oblik. Največ napak so učenci storili pri prihodnjiku, pri katerem niso popravili nebornih oblik *vrgle* in *zaplavale*. Veliko težav je učencem predstavljal tudi preteklik in obliki *ste* in *bila*, ki so ju morali popraviti v *sta* in *bili*. Najmanj napak je bilo po pričakovanjih izpuščenih pri sedanjiku, kjer so učenci večinoma pravilno popravili obliki *obiskujeti* in *načrtujeti* (zborni obliki *obiskujeta* in *načrtujeta*).

TIPI NAPAK	PRIMERI	ŠTEVILO UČENCEV
nepopravljena sedanjiška oblika za zborna <i>obiskujeta, načrtujeta</i>	<i>obiskujeti, načrtujeti</i>	5
nepopravljena/napačno popravljena pretekliška oblika za zborna <i>sta bili</i>	<i>ste, bila, sti</i>	16
nepopravljena prihodnjiška oblika za zborna <i>bosta vrgli, bosta zaplavali</i>	<i>vrgle, zaplavale</i>	21

Do napačnih popravkov, torej do »popravkov« pravilnih glagolskih oblik, je prišlo pri treh učencih. Vsi trije so »popravljali« sedanjiške oblike na *-ta* in jih spreminjali v *-ti* (*sti, sediti, upati*). V prihodnjiku, kjer je bil popravek na *-i* pričakovan oziroma pravilen, pa ti učenci oblik niso spreminjali.

8.2 Druga naloga

2. UPORABITE GLAGOL *ITI* V SEDANJIKU.

Midve _____.

Vidve _____.

Onidve _____.

Pri drugi nalogi se preverjata poznavanje in raba glagola *iti* v sedanjiku za vse tri glagolske osebe. V izogib napačnemu razumevanju navodila so za vse tri osebe pripisani zaimki (*midve, vidve, onidve*). Glagol *iti* je bil izbran zaradi svoje kompleksnosti. Gre za atematski glagol, glagol premikanja, glagol je tako dovršni kot nedovršni ...

Naloga je vredna tri točke, za vsako pravilno obliko glagola učenec dobi eno točko.

Pričakovanja:

Napake se bodo pojavljale pri vseh treh glagolskih osebah. Najmanj napak bodo učenci storili pri prvi, največ pri tretji osebi. Namesto zbornih *greva, gresta*, se bodo pojavljale oblike *greve, grevi, greste, gresti*.

Rezultati:

Naloga učencem ni predstavljala veliko težav, saj jih je 17 od 29 (59 %) nalogo rešilo popolnoma pravilno. Največ napak so učenci storili pri prvi osebi, ko so uporabili glagolsko obliko *greve* (5 učencev). Pojavljale so se še oblike *sva*, *bova igrale*, *grevi* za prvo osebo, *sta*, *greste*, *gresti*, *bosta igrali* za drugo, pri tretji osebi pa so se poleg pravilne oblike *gresta*, pojavljale še oblike *sta*, *grejo*, *greti*, *gresti*, *se igrati*. Trije učenci, ki so pri prvi nalogi napačno popravljali glagole (vsi glagoli na -i), so podobne napake delali tudi pri drugi nalogi.

1. OSEBA

OBLIKA GLAGOLA	ŠTEVILO UČENCEV
<i>greva</i>	19
<i>greve</i>	5
<i>grevi</i>	2
<i>sva</i>	1
<i>bova igrale</i>	1
/	1

2. OSEBA

OBLIKA GLAGOLA	ŠTEVILO UČENCEV
<i>gresta</i>	22
<i>greste</i>	1
<i>gresti</i>	3
<i>sta</i>	1
<i>bosta igrali</i>	1
/	1

3. OSEBA

OBLIKA GLAGOLA	ŠTEVILO UČENCEV
<i>gresta</i>	21
<i>gresti</i>	3
<i>greti</i>	1
<i>grejo</i>	1
<i>sta</i>	1

<i>se igrati</i>	1
/	1

8.3 Tretja naloga

3. V SPODNJIH POVEDIH OBKROŽITE PRAVILNO OBLIKO GLAGOLA.

Eva in Ajda *obiskujeta/obiskujete/obiskujeti* šesti razred osnovne šole.

Evin oče ju je včeraj vprašal: »Se *bosta/boste/bosti* vidve *prijavili/prijavile/prijavila* na tečaj risanja?«

Z ostalimi sošolci se Ajda in Eva *razumeti/razumeta/razumete/razumejo* dobro, najbolj pa *uživati/uživata/uživata/uživajo* v družbi druga druge.

V šolo Ajda in Eva sicer *hodita/hoditi/hodite/hodijo* z veseljem, še rajši pa se popoldne *igrata/igrati/igrate/igrajo* na igrišču.

Naslednji mesec *bosta/boste/bosti* Eva in Ajda z Evinimi starši *odšle/odšli/odšla* na izlet.

Eva vsak dan vpraša Ajdo: »*Greva/Grevi/Greve* skupaj v šolo?«

»*Ostala/ostale/ostali bova/bove/bovi* prijateljici za vedno.«

»*Sta/ste/sti* vidve včeraj *razmetala/razmetale/razmetali* sobo?«

Gre za nalogo z obkroževanjem pravilne oblike glagola. Pri večini glagolov v sedanjiku so ponujene štiri rešitve, prva je oblika na *-ta, -va* (pravilna), druga na *-te, -ve* (množina), tretja na *-ti, -vi* (napačna) in četrta na *-jo* (množina), pri ostalih je četrta možnost izpuščena. Pri pomožnem glagolu *biti* so pri pretekliku ponujene možnosti *sta/ste/sti*, pri prihodnjiku pa *bosta/boste/bosti*. V pretekliku in prihodnjiku so ponujene deležniške oblike na *-le* (množina), *-li* (pravilna oblika), *-la* (moška dvojina). V povedih so uporabljene vse tri glagolske osebe. Naloga je vredna štirinajst točk, za vsak pravilno obkrožen odgovor dobi učenec eno točko.

Pričakovanja:

Naloga učencem ne bi smela predstavljati veliko težav. Najmanj napak je pričakovanih pri sedanjiku, največ pri pretekliku in prihodnjiku. Morda bo učence zmedlo dejstvo, da so v povedih uporabljene vse tri glagolske osebe in bodo za vsako osebo izbirali glagole z določeno končnico. Med napakami bo najbolj pogosta izbira glagola z obliko na *-le, -ve*.

Rezultati:

Šest učencev je pravilno obkrožilo vse odgovore, enkrat se jih je zmotilo enajst, dvakrat trije, enajst točk so dosegli štirje, po en učenec pa se je za pravilen odgovor odločil devetkrat, sedemkrat, šestkrat, štirikrat in dvakrat.

Največ napak so učenci storili pri prihodnjiku 3. osebe, ko so namesto pravilne oblike *odšli*, izbrali obliko *odšle*. Takšnih učencev je bilo enajst, dva pa se pri tej povedi nista odločila za nobeno izmed danih oblik. Deležniška oblika pri prihodnjiku jim je povzročala težave tudi pri prvi in drugi osebi (*prijavile*, *ostale*, *ostala*). Podobna napaka se je pojavljala v pretekliku, ko so učenci za drugo osebo obkroževali obliko *razmetale*. V sedanjiku jim je največ preglavic povzročal glagol *iti*, s katerim so imeli sicer opravka že v prejšnji nalogi. Obliki *grevi* in *greve* sta bili izbrani po štirikrat.

TIPI NAPAK	PRIMERI	ŠTEVILO UČENCEV
uporabljena oblika na <i>-te</i> (sedanjik)	/	0
uporabljena oblika na <i>-ti</i> (sedanjik)	<i>obiskujeti</i> , <i>razumeti</i> , <i>uživati</i> , <i>igrati</i> , <i>hoditi</i>	5
uporabljena oblika na <i>-ve</i> , <i>-vi</i> (sedanjik)	<i>grevi</i> , <i>greve</i>	8
uporabljena oblika na <i>-le</i> (preteklik)	<i>razmetale</i>	5
uporabljena oblika na <i>-la</i> (preteklik, prihodnjik)	<i>razmetala</i>	1
napačno rabljen glagol <i>biti</i> (preteklik, prihodnjik)	<i>bovi</i> , <i>bosti</i> , <i>bove</i> , <i>sti</i> , <i>ste</i>	6
uporabljena oblika na <i>-le</i> (prihodnjik)	<i>prijavile</i> , <i>odšle</i> , <i>ostale</i>	17

8.4 Četrta naloga

4. SPODNJIM NEDOLOČNIKOM PRIPIŠITE GLAGOLE V 1. OSEBI DVOJINE ŽENSKEGA SPOLA V TREH GLAGOLSKIH ČASIH.

Nedoločnik	Sedanjik	Preteklik	Prihodnjik
Sanjati	midve	midve	midve
Živeti			
Šolati			
Gledati			
Ljubiti			

Naloga sestoji iz razpredelnice, s katero se preverja raba ženske dvojine v treh časih (v sedanjiku, pretekliku in prihodnjiku) za prvo osebo. V prvem stolpcu so napisani glagoli v nedoločniku (*sanjati, živeti, šolati, gledati, ljubiti*), učenci pa bodo morali pripisati glagole v 1. osebi dvojine ženskega spola. Za lažje razumevanje bo prvemu nedoločniku pripisan zaimek *midve*.

Učenec za vsako pravilno napisano obliko glagola dobi pol točke.

Pričakovanja:

Učenci z nalogo ne bodo imeli težav, saj so končnice pri glagolih enake. Če bo tako učenec pravilno rešil prvo vrstico, ne bi smel imeti težav z ostalimi štirimi. Dotična naloga je označena za najlažjo, tu je pričakovati največ pravih odgovorov.

Rezultati:

Naloga se je proti vsem pričakovanjem izkazala za najtežjo oziroma najslabše rešeno nalogo. Večina učencev, kar petnajst, je namreč v vse dele razpredelnice pisala samo zaimke, dva sta zaimkom v pretekliku in prihodnjiku pripisala samo pomožni glagol *biti*, eden izmed učencev pa je razpredelnico pustil prazno. Zaimek, ki jim je bil pri prvem nedoločniku pripisan kot pomoč, se je izkazal za pobudnika napak. Vendar pa v navodilu jasno piše, da naloga zahteva pripis glagolov, zaimki sploh niso omenjeni, zato rezultati štejejo kot legitimni.

Tudi učenci, ki so se naloge lotili na pravilen način, pa v večini (osem učencev) niso izpolnili celotne razpredelnice, prvo vrstico z glagolom *sanjati* so, verjetno zaradi pripisanega zaimka, pustili prazno.

Največ težav so sicer učenci imeli s preteklikom in prihodnjikom, kjer niso pisali oblik pomožnega glagola *biti* (npr. preteklik nedoločnika *živeti* → *živeli*, namesto *sva živeli*), takih učencev je bilo šest. Pred reševanjem je bila postavljena tudi hipoteza, da bodo učenci v primeru pravilno rešenega prvega primera, v nadaljevanju pravilno rešili tudi ostale primere, kar pa se je izkazalo za zmotno predvidevanje. Če je tako učenec pravilno izpolnil oblike prvega glagola, to ni bilo zagotovilo za pravilno reševanje v nadaljevanju (npr. *sva živeli*, *sva gledale*). Gre za ugotovitev, ki kaže, da učenci nimajo pregleda sistema jezika. Ne prepoznajo, da gre za isto stvar, pač pa vsak primer rešujejo kot novega.

TIPI NAPAK	PRIMER	ŠTEVILO UČENCEV
samo zaimki	<i>midve</i>	15
zaimki+pomožni glagol brez polnopomenskega glagola	<i>midve bova</i>	2
izpuščen del ali celotna razpredelnica	/	9
izpuščen pomožni glagol <i>sva</i> , <i>bova</i>	<i>živeli</i>	6
napačno število in/ali spol	<i>gledal</i> , <i>ljubil</i>	2
napačne oblike v sedanjiku	<i>živive</i> , <i>šolave</i>	3
napačne oblike v pretekliku	<i>šolale</i> , <i>gledale</i> , <i>sva sanjale</i>	7
napačne oblike v prihodnjiku	<i>živele</i> , <i>bova sanjale</i>	6

8.5 Peta naloga

5. V SPODNJIH POVEDIH UPORABITE USTREZNO OBLIKO GLAGOLA V OKLEPAJU.

Eva je vprašala Ajdo, ali (biti) _____ jutri skupaj (oditi) _____ na izlet.

Učiteljica: »Eva, kje (biti) _____ z Ajdo včeraj (igrati) _____ košarko?«

Eva in njena mami (biti) _____ včeraj (gledati) _____ televizijo.

Ajda in Eva svojim staršem (pripovedovati) _____ o vragolijah, ki jih (početi) _____ skupaj.

Kar nekaj učiteljev je pri svojih predmetih presedlo Ajdo in Evo, saj se prijateljici vseskozi (pogovarjati) _____.

Zadnja naloga v testu od učencev zahteva dopolnjevanje s pomočjo glagolov v nedoločniku. Glagole je potrebno uporabiti v treh glagolskih časih (preteklik, sedanjik, prihodnjik) in dveh glagolskih osebah (v drugi in tretji osebi). Učenci morajo dopolniti tako pomožne kot tudi polnopomenske glagole.

Naloga šteje devet točk, učenec dobi točko za pravilno obliko glagola v oklepaju.

Pričakovanja:

Naloga bi lahko učencem predstavljala nekaj težav, saj bodo morali iz sobesedila odkriti pravilni glagolski čas in osebo. Pričakovane so torej napake zaradi napačne uporabe časa in osebe. Poleg tega pa še »klasične« napake, oblike na *-te*, *-ti* v sedanjiku in oblike na *-le*, *-te* v pretekliku in prihodnjiku.

Rezultati:

Naloga je prinesla pričakovane rezultate. Učenci so imeli pri vseh treh časih podobne težave, pojavljale so se napake zaradi uporabe napačnega časa ali osebe. Glagolski čas jim je največ težav povzročal pri sedanjiku, najmanj pa pri prihodnjiku. Prav tu se je pri pomožnem glagolu *biti* večkrat pojavila oblika *bi* za tvorjenje pogojnega naklona, ki sicer ni bila predvidena kot pravilna, a pri preverjanju ni bila označena za napačno. Pri pretekliku je imelo največ učencev težave s pravilno uporabo glagola *biti*, saj se jih je kar osem odločilo za napačen odgovor (največkrat se je pojavila oblika *sti*). V prihodnjiku se je kot napaka največkrat pojavila napačna oblika na *-le* (*odšle*).

Nalogo je v celoti pravilno rešilo 8 učencev, kar je manj kot tretjina vseh.

SEDANJIK

TIP NAPAK	PRIMERI	ŠTEVILO UČENCEV
končnica <i>-te</i> za množino	<i>pripovedujete, pogovarjate</i>	2
končnica <i>-ti</i>	<i>počneti, pogovarjati</i>	2
končnica <i>-jo</i> za množino	<i>počnejo</i>	1
napačen glagolski čas (preteklik namesto sedanjika)	<i>pripovedovali, pogovarjali</i>	6
pravopisna napaka	<i>pripovedijeta, pogovarata</i>	2

PRETEKLIK

TIP NAPAK	PRIMERI	ŠTEVILO UČENCEV
deležnik na -le	<i>odšle, igrale</i>	4
napačno uporabljen pomožni glagol biti	<i>bi, sti</i>	8
napačen čas (prihodnjik namesto preteklika)	<i>bosta gledali</i>	2
napačna oseba	<i>bova</i>	1
napačen spol	<i>sta igrala</i>	1

PRIHODNJIK

TIP NAPAK	PRIMERI	ŠTEVILO UČENCEV
deležnik na -le	<i>odšle</i>	8
napačen glagol	<i>šli</i>	1
napačna oseba	<i>bova, bi ti</i>	4

9 Rezultati ankete

Če se ozremo na povprečno oceno, ki so jo dosegli učenci šestega razreda osnovne šole, nam ta sporoči, da so rezultati dobri, ocena se namreč giblje pri dobro (3) (učenci so bili ocenjeni z ocenami od ena do pet, pri čemer je ena najslabša, pet pa najboljša ocena). Pa je res? Učenci so test reševali pri predmetu slovenskega jezika, pri predmetu, ki ohranja in poučuje o slovenskem knjižnem jeziku. Učenci so vedeli, da morajo pri reševanju testa uporabljati knjižno različico slovenskega jezika. Kljub temu je prihajalo do vseh napak, ki so bile predhodno izpostavljene v tezah. V sedanjiku so namesto glagolskih oblik na -va, -ta, -ta, uporabljene oblike na -ve, -te, -te, -vi, -ti, -ti. V pretekliku in prihodnjiku pa so namesto glagolskih oblik na -li, -li, -li, uporabljene oblike na -le, -le -le. Vzroke za napake lahko iščemo v pogovornem jeziku, ki počasi, a vztrajno pronica v slovenski knjižni jezik in ga izpodriva. Edini način, da to ustavimo, je izobraževanje otrok. »Kar se Janezek nauči, to Janez zna.« Za zborna rabo ženske glagolske dvojine obstajajo preprosta pravila, ki pa jih ne zasledimo skoraj nikjer. V sedanjiku so končnice enake moškim. V pretekliku in prihodnjiku

ima pomožni glagol *biti* obliki *sta* in *bosta*, glagoli pa deležniško obliko s končnico *-i*. Pravila naj se ponazorijo s preprosto tabelo in otrokom predstavijo s primeri.

	SEDANJIK	PRETEKLIK	PRIHODNJIK
1. OSEBA	-va <i>živiva</i>	sva + deležnik -l + -i <i>sva živeli</i>	bova + deležnik -l + -i <i>bova živeli</i>
2. OSEBA	-ta <i>živita</i>	sta + deležnik -l + -i <i>sta živeli</i>	bosta + deležnik -l + -i <i>bosta živeli</i>
3. OSEBA	-ta <i>živita</i>	sta + deležnik -l + -i <i>sta živeli</i>	bosta + deležnik -l + -i <i>bosta živeli</i>

Kar nekaj učencev je tudi v sedanjiku uporabljalo oblike na *-i* (*obiskujeti, grevi*), kar kaže na to, da se otroci zavedajo, da se pri ženski glagolski dvojini uporabljajo oblike, ki se končajo na *-i*, ne vedo pa, kdaj in kako jih pravilno uporabiti.

Kot je bilo ugotovljeno in predhodno izpostavljeno kot hipoteza, imajo šestošolci največ težav z uporabo preteklika in prihodnjika, kjer uporabljajo deležniške oblike na *-e*. Najbolj zaskrbljujoč je podatek iz prve naloge, kjer kar 21 učencev ni popravilo napačne glagolske oblike v prihodnjiku (*vrgle, zaplavale*). Prav tako je pri tretji nalogi kar 17 učencev pri prihodnjiku izbralo deležniško obliko na *-e*. Pri slednji napaki ni opaziti nikakršne konstante, tako učenec, ki je enkrat uporabil deležniško obliko na *-e*, pri naslednji obliki v prihodnjiku uporabi pravilno deležniško obliko na *-i*, kar kaže na to, da se učenci za določeno obliko odločijo na podlagi glagola, in ne glagolskega časa ali osebe. Učenci torej ne poznajo sistema, pač pa se za vsak glagol odločajo posebej.

Potrjena je bila tudi hipoteza, da bodo učenci z višjo zaključeno oceno v prvem polletju dosegali višje rezultate od tistih z nižjo. 10 učencev sicer ni odgovorilo na to vprašanje, vendar je bilo 19 šestošolcev dovolj, da je bila hipoteza potrjena.

Učenci so bili ocenjeni z ocenami od 1 do 5, pri čemer je 1 najnižja, 5 pa najvišja ocena. Vseh možnih točk na testu je bilo 39,5. Za pozitivno oceno (več od 1) je bilo potrebnih 20 točk oziroma 50 % vseh točk.

Kriterij:

Nezadostno (1) 0–50 %

Zadostno (2) 50–65 %

Dobro (3) 65–79 %

Pravdobro (4) 79–90 %

Odlično (5) 90–100 %

ZAKLJUČENA OCENA V PRVEM POLLETJU	POVPREČNA OCENA NA TESTU
1	/
2	2
3	2,7
4	3,8
5	4

Tudi teza, ki je bila postavljena kot zadnja, se je izkazala za potrjeno. Dekleta so na testu dosegla višje rezultate od fantov. Teza je bila postavljena na podlagi znanstvenega poročila Pedagoškega inštituta, v katerem so se avtorji v raziskavi *Kdo je uspešen v slovenski šoli?* spraševali tudi o vplivu spola. Dekleta so v njihovi raziskavi dosegla višje rezultate pri šolski uspešnosti v osnovni šoli.

Na testu, ki pa so ga reševali šestošolci, so fantje dosegli povprečno oceno 2,18, dekleta pa 3,16, kar pomeni, da so dekleta v povprečju pisala boljše za kar eno oceno.

10 Povzetek

Ženska dvojina je posebnost slovenskega jezika, ki pa se je uporabniki slovenščine ne zavedamo oziroma se je ne zavedamo v obsegu, ki bi si ga zaslužila. Že bežen pogled na Toporišičevo slovnico iz leta 1976, ki v današnjem času še vedno velja za alfo in omego slovenskega knjižnega jezika, nam razkrije zaskrbljujoče dejstvo, da je ženski dvojini namenjeno le nekaj stavkov. Poleg tega o ženski dvojini lahko beremo v sklopu različnih poglavji, vsega ne najdemo na enem mestu, kot bi bilo to verjetno smiselno. Tako mora bralec, ki bi se o ženski dvojini želel dodatno izobraziti kar nekajkrat prelistati 923 strani dolgo knjigo in iz obsežnih poglavji izluščiti podatke o želeni temi.

Tudi ostalo literaturo o ženski dvojini lahko označimo kot skopo. V našem jezikoslovju so se s to tematiko ukvarjali Jože Toporišič, Franc Jakopin, Tjaša Jakop, Aleksandra Derganc, v sklopu pedagogike pa še France Žagar in Milan Dolgan.

Ko se torej v sklopu ženske dvojine želimo osredotočiti le na glagol in na glagolske oblike ženske dvojine, naletimo na kar nekaj težav, povezanih predvsem s pomanjkanjem literature o dotični temi.

Največji problem pri poznavanju in rabi ženske glagolske dvojine tiči pri nepoznavanju zborne različice. Pravila za njeno uporabo so preprosta, a premalokrat zapisana in izpostavljena, zato jih uporabniki jezika ne poznajo in se pri uporabi ženske glagolske dvojine zatečejo k uporabi njene neknjižne pogovorne različice, ki je v pogovornem jeziku sicer dovoljena, gre namreč za uporabo ene izmed socialnih zvrsti slovenskega jezika, težava pa nastane, ko so govorce oziroma uporabniki jezika postavljeni v položaj, v katerem je pričakovana zborna različica ženske glagolske dvojine, ki pa je ne znajo ustrezno uporabiti. Rešitev je preprosta. Uporabnike poučiti in naučiti knjižne oziroma zborne različice slovenskega jezika. Res je, da se jezika učimo vse življenje, vendar imamo največ možnosti za uspeh v zgodnjih letih življenja, v osnovni šoli.

Raziskava o ženskih glagolskih oblikah v šestem razredu osnovne šole je pokazala, da otroci sicer poznajo zborna različica ženske glagolske dvojine, vendar je v večjem številu primerov ne znajo pravilno uporabiti. Pojavlja se pogovorna različica, ki jo omenja že Toporišič v svoji slovnici, torej oblika na *-e* (*ostale bova*), poleg tega pa še oblika na *-i* (*grevi, gresti*), ki kaže na to, da se učenci zavedajo, da se pri ženski glagolski dvojini na določenih mestih pojavi oblika na *-i*, vendar ne vedo, kdaj in kako. Napake se pojavljajo tudi pri pomožnih glagolih (*bosti* namesto *bosta*, *sve* namesto *sva*).

Če torej želimo ohraniti zborna različica ženske glagolske dvojine, moramo začeti pri najmlajših uporabnikih jezika. Učitelji morajo slovenskemu knjižnemu jeziku posvetiti več pozornosti, otroke izobraziti o njem in njegovi uporabi. Zaželeno je večje število primerov v učbenikih oziroma delovnih zvezkih, ki jih učenci uporabljajo pri pouku slovenščine. Vsi, tako stroka, kot učenci in na sploh vsi uporabniki jezika, se moramo zavedati, da bomo samo s skupnimi močmi in znanjem ohranili slovenski knjižni jezik, ki predstavlja enega od temeljev naše identitete in naroda.

11 Priloge

11.1 Soglasje staršev

SOGLASJE STARŠEV/SKRBNIKOV

Podpisani _____ (ime in priimek starša/skrbnika)
SOGLAŠAM NE SOGLAŠAM

(obkrožite),

da _____ (ime in priimek otroka)

sodeluje v raziskavi o slovnici slovenskega knjižnega jezika. Raziskava je anonimna. Rezultati bodo uporabljeni samo za potrebe diplomskega dela.

Datum: _____

Podpis staršev/skrbnikov: _____

11.2 Test

TEST

Leto rojstva:

Spol: M Ž

Zaključena ocena pri slovenščini v prvem polletju:

1. POPRAVITE SLOVNIČNE NAPAKE V SPODNJEM BESEDILU.

Eva in Ajda sta najboljše prijateljice že od malih nog. Spoznali ste se že v vrtcu, kjer sta bila v isti skupini otrok. V šoli, kjer obiskujeta šesti razred, pri vseh predmetih sedita skupaj. Evi je najbolj všeč slovenščina, Ajda pa se najbolj zabava pri Telovadbi, obe pa imata največ težav s matematiko. Skupaj igrata v dramskem krožku in se potita pri odbojki? Že nekaj časa načrtujeta skupni izlet na morje, kamor naj bi odšli z Evinimi starši. Obiskali bodo portorož, Koper in Izolo. Če gre verjeti vremenski napovedi, bo vreme izletnikom zelo naklonjeno in prijateljici upata da se bosta lahko vrgle v vodo in zaplavale v morju. Eva pa si želi obiskati tudi kino na prostem in si ogledati risani film ledeno kraljestvo. To pa Ajda še ne ve, saj jo želi Eva presenetiti za rojstni dan, ki ga praznuje naslednji mesec. Na izlet pa bo potrebno še malo počakat, saj imata obe prijateljici še veliko obveznosti v šoli.

2. UPORABITE GLAGOL *ITI* V SEDANJIKU.

Midve _____.

Vidve _____.

Onidve _____.

3. V SPODNJIH POVEDIH OBKROŽITE PRAVILNO OBLIKO GLAGOLA.

Eva in Ajda *obiskujeta/obiskujete/obiskujeti* šesti razred osnovne šole.

Evin oče ju je včeraj vprašal: »Se *bosta/boste/bosti* vidve *prijavili/prijavile/prijavila* na tečaj risanja?«

Z ostalimi sošolci se Ajda in Eva *razumeti/razumeta/razumete/razumejo* dobro, najbolj pa *uživati/uživata/uživata/uživajo* v družbi druga druge.

V šolo Ajda in Eva sicer *hodita/hoditi/hodite/hodijo* z veseljem, še rajši pa se popoldne *igrata/igrati/igrate/igrajo* na igrišču.

Naslednji mesec *bosta/boste/bosti* Eva in Ajda z Evinimi starši *odšle/odšli/odšla* na izlet.

Eva vsak dan vpraša Ajdo: »*Greva/Grevi/Greve* skupaj v šolo?«

»*Ostala/ostale/ostali bova/bove/bovi* prijateljici za vedno.«

»*Sta/ste/sti* vidve včeraj *razmetala/razmetale/razmetali* sobo?«

4. SPODNJIM NEDOLOČNIKOM PRIPIŠITE GLAGOLE V 1. OSEBI DVOJINE ŽENSKEGA SPOLA V TREH GLAGOLSKIH ČASIH.

Nedoločnik	Sedanjik	Preteklik	Prihodnjik
Sanjati	midve	midve	midve
Živeti			
Šolati			
Gledati			
Ljubiti			

5. V SPODNJIH POVEDIH UPORABITE USTREZNO OBLIKO GLAGOLA V OKLEPAJU.

Eva je vprašala Ajdo, ali (biti) _____ jutri skupaj (oditi) _____ na izlet.

Učiteljica: »Eva, kje (biti) _____ z Ajdo včeraj (igrati) _____ košarko?«

Eva in njena mami (biti) _____ včeraj (gledati) _____ televizijo.

Ajda in Eva svojim staršem (pripovedovati) _____ o vragolijah, ki jih (početi) _____ skupaj.

Kar nekaj učiteljev je pri svojih predmetih presedlo Ajdo in Evo, saj se prijateljici vseskozi (pogovarjati) _____.

12 Literatura

Peter AVBAR, Damijana DOLENC, 2013: *Od glasov do knjižnih svetov 6, samostojni delovni zvezek za slovenščino – jezik in književnost*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Anton BAJEC (ur.), 2014: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (17. 5. 2016). <http://bos.zrc-sazu.si>.

Anton BAJEC, Rudolf KOLARIČ, Mirko RUPEL, Jakob ŠOLAR, 1956: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Adam BOHORIČ, 1584: *Arcticae horulae succisivae, de Latino Carniolana literatura, ad Latinae linguae analogiam accommodata, unde Moshoviticae, Rutenicae, Polonicae, Boëmicae & Lusaticae lingvae, cum Dalmatica & Croatica cognatio, facile deprehenditur*. Wittenberg: Haeredes Iohan. Cratonis.

Anton BREZNIK, 1916: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: Tiskarna Družbe Sv. Mohorja.

Aleksandra DERGANČ, 2006: *Nekatere značilnosti dvojine v slovenščini*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.

Milan DOLGAN, 1998: *Pravilni in nepravilni glagoli v slovenščini*. Ljubljana: Tiskarna Hren.

Sergej FLERE ... [idr.], 2009: *Kdo je uspešen v slovenski šoli?*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. (17. 5. 2016).

http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/zalozba/ZnanstvenaPorocila/15_09_kdo_je_uspesen_v_slovenski_soli.pdf.

Tjaša JAKOP, 2007: Razlikovanje glagolskih oblik po spolu v sedanjiku dvojine greve. *Slavistična revija* letnik 55. Številka 4. 601–613.

Franc JAKOPIN, 1966: Slovenska dvojina in jezikovne plasti. *Jezik in slovstvo* letnik 11. številka 4. 98–104.

Anton JANEŽIČ, 1863: *Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo*. Celovec: Janez Leon.

Jernej KOPITAR, 1809: *Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark*. Ljubljana: Wilhelm Heinrich Korn.

Rudi LEŠNIK, 1976: *Osnove pedagogike*. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum.

Fran LEVSTIK, 1866: *Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen*. Ljubljana: J. Giontini.

Franc Serafin METELKO, 1825: *Lehrgebäude der slowenischen Sprache im Königreiche Illyrien und in den benachbarten Provinzen*. Ljubljana: Leopold Eger.

Marko POHLIN, 1768: *Kraynska grammatika. das ist: Die crainerische Grammatik, oder Kunst die crainerische Sprach regelrichtig zu reden, und zu schreiben*. Ljubljana: Lorenz Bernbacher, Burgerl. Buchbinder.

Mojca POZNANOVIČ JEZERŠEK ... [idr.], 2011: *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. (17. 5. 2016). http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

Josip ŠUMAN, Franc MIKLOŠIČ, 1881: *Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni*. Ljubljana: Matica slovenska.

Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Valentin VODNIK, 1811: *Pisfmenoft ali Gramatika sa Perve Shole*. Ljubljana: Leopold Eger.

France ŽAGAR, 1996: *Didaktika slovenskega jezika v osnovni šoli*. Maribor: Obzorja.